No. 218. ANNO 1850. **ARNHEMSCHE COURANT.** Woensdag 6 November.

Buitenlandsche Berigten.

DUITSCHLAND.

Frankfort, 3 nov. Uit Hanau schrijft men, dat het uitleveren der wapenen, nadat de burgerwacht daarin berust heeft, regelmatig zijnen gang gaat. Op het verborgen houden van wapenen was niet, zoo als gemeld werd, het standregt, maar eenvoudige verbeurdverklaring bedreigd. Majoor *Humbert* heeft zich toch de benoeming tot kommandant der stad laten welgevallen. In Hanau lagen nog omstreeks 2200 Beijeren. Ten opzigte van de positie der tot Gelnhausen opgerukte voorhoede, gelijk over de sterkte en de bedoelingen van de in het Fuldasche en in Kassel binnengerukte Pruisen, heeft men slechts onzekere, van reizigers afkomstige berigten. Een adjudant van generaal *von der Gröben* zou gisteren namiddag met belangrijke depêches aan den Keurvorst, te Wilhelmsbad zijn aangekomen. Insgelijks zouden daar aangekomen zijn de tot nu toe in Kassel achtergeblevene Keurhessische generaals en stafofficieren.

Hanau, 2 *nov.* Bij de verkiezing op heden door de hoogst belasten van het district Hanau voor twee leden van den Landdag, werden de beide aftredende afgevaardigden, de heeren *Brenner* en *Lind* herkozen. Beide behooren tot de constitutionele partij.

Van den Elster, 3*1 oct.* Wij vernemen van goederhand, dat uit Dresden bij de directie van den Leipzig-Dresdensche spoorweg aanvraag gedaan is, hoeveel troepen deze, wanneer de geheele andere dienst gestaakt wordt, in acht dagen zoude kunnen overvoeren. Men meent dat hier sprake is van Oostenrijksche troepen, die bestemd zijn naar Holstein.

Fulda, 2 *nov.* Heden zijn Pruisische troepen in grooten getale, kavallerie, artillerie en infanterie (naar het berigt van reizigers 6000 man) onder opperbevel van Prins *Radziwill*, van generaal *von der Gröben* en van nog een derde generaal hier binnen gerukt.

Berlijn, 2 *nov.* Wat gisteren nog slechts vermoed werd, is heden nagenoeg zeker: de ministerraad heeft besloten, *dat Pruisen zich zal onderwerpen.* Reeds zou naar Kassel het bevel zijn gezonden dat onze daar binnengerukte troepen bevelt lijdelijke toeschouwers te blijven van de heldendaden der Beijersche troepen.

— Naar men verzekert heeft generaal graaf *von der Gröben* bevel ontvangen de Beijeren in de provincie Hanau toe te laten doch hun het binnenrukken in de provinciën Kassel en Fulda te beletten.

Berlijn, 3 *nov.* (*Per telegraaf*). Volgens gisteren hier aangekomen berigten heeft Oostenrijk uit het gebeurde bij de conferentiën te Warschau, reeds practische gevolgen afgeleid, waardoor, in verband met de laatste voorvallen in Keurhessen, hier te Berlijn de zaken eene nieuwe wending hebben aangenomen.

De *Deutsche Reform* van heden ochtend bevat een artikel betreffende den uitslag van de beraadslagingen der ministers van gisteren, hetwelk vol vertrouwen is op het behoud van den vrede.

BELGIË.

Brussel, 3 *nov.* Even als alle zieken, verkeert Frankrijk, ten gevolge van elke crisis, eenigen tijd in eenen staat van kalmte, rust of afgematheid. Gedurende drie dagen was Parijs ten prooi aan eene spanning door het incident *Neumayer*. Nu dit is afgeloopen, wordt het door het oogenblik van kalmte gevolgd en gisteren was er te Parijs volstrekt geen staatkundig nieuws van eenig belang.

De permanente commissie heeft hare aangekondigde zitting gehouden, over de aanneming van het proces-verbaal der zitting van den vorigen dag, waarvan de redactie, zoo als wij gisteren zeiden, was toevertrouwd aan eene sub-commissie, uit zes leden bestaande. Men was vooraf overeen gekomen, wat het moest bevatten; het werd dan ook gisteren met algemeene stemmen en zonder discussie aangenomen.

Men weet nog niet of de generaal *Neumayer* de hem aangebodene vergoeding al dan niet aanneemt. Twee tegenstrijdige lezingen zijn in omloop; wij houden die, welke de aanneming aankondigt, voor de goede.

Wat de bespottelijke beweegreden betreft, waaraan de dagbladen van het Elysée getracht hadden de vervanging van dien hoofd-officier vast te knoopen, de regering draagt zorg haar door hare half-officiëele organen te doen tegenspreken.

De staat van vrede is dus op nieuw terug gekeerd; maar het is slechts een wapenstilstand. Wij zeiden het reeds dat, zoo als de zaken nu staan, eene verzoening tusschen het Elysée en eene groote fractie der gematigde partij bijna onmogelijk is. De storm zal op een zeker tijdstip uitbarsten en met meerdere hevigheid dan ooit. Dit kan men met zekerheid voorspellen.

De berigten uit Italië zijn even onbelangrijk als in de laatste dagen. De *Armonia*, een clericaal dagblad van Turijn, spreekt het gerucht, hetwelk verspreid was, tegen, dat er ten gevolge der verwijdering van den heer *Franzoni* een administrateur zoude benoemd worden voor den aartsbisschoppelijken zetel van Turijn.

De *Deutsche Reform* meldt uit Palermo van den 6den october, als telegraphische depêche over Weenen, dat het geregtshof de ministers der regering van de insurgenten van Sicilië vrijgesproken heeft van de tegen hen ingestelde actie tot terugbetaling van schade en interessen.

FRANKRIJK.

Parijs, 2 *nov.* De ernstige staat van zaken der laatste dagen schijnt tot kalmte te zijn gekomen, maar het is duidelijk dat de verzoening niet opregt gemeend is. De beide magten die door den drang der omstandigheden tegen elkander in het strijdperk zijn gebragt, hebben elkaar wederkeerig te hevige en te diepe wonden geslagen, dan dat er tusschen hen een duurzame vrede kan tot stand komen. Het is een tweegevecht dat aanvangt en dat moet eindigen met de volkomene nederlaag van eene der twee magten, door een onvermijdelijk noodlot zoo zeer tegen elkander in het harnas gejaagd. Elk der strijders verschanst zich heden in zijn kamp, en brengt zijne verdedigingsmiddelen in gereedheid.

Van den eenen kant, het Elysée met eenige getrouwe vrienden, met het genootschap van den *Dix Décembre* en vooral met het prestige van den Keizerlijken roem, die nog zulk eenen magtigen invloed uitoefent op de verbeelding van het landvolk.

Van den anderen kant, de staf der Tuileriën, zigtbaar ondersteund door de meerderheid der vergadering, met de sympathiën der oude behoudende partij, eindelijk met de sympathie van het leger, dat tot nu toe getrouw is gebleven aan zijne eigene waardigheid en aan de wetten der krijgstucht. De beide legerkampen slaan elkander gade en de schok zal zich niet lang doen wachten.

De houding van het land bij het conflict, is eerder die van onverschilligheid dan van bezorgdheid. Men zoude zeggen dat Frankrijk het moede is geworden zich beangst te maken, even als dit het moede is geworden te hopen.

Het wacht koelbloedig, of ten minste zonder zigtbare spanning, de ontknooping van deze nieuwe crisis af, die bij zoo vele andere gevoegd is, waardoor de energie van zijne hartstogten is uitgeput. Het heeft den schijn als of het zich slechts middelmatig bekommert over den uitslag, zonder twijfel omdat het weet dat die uitslag geene ontknooping zal zijn en de reeks van zijne voordeelen niet zal sluiten. Ongelukkig land, hetwelk door den loop der omstandigheden op de hoogte is gebragt, dat de tegenwoordige kwalen het ongeneeselijk toeschijnen, dat elke schok het een gevaar te meer schijnt te zijn, dat het bijna evenzeer bevreesd is voor de hulp zijner vrienden als voor de gewelddadigheden zijner vijanden.

Gedurende dit gewapend vredes-verdrag, zullen er slechts weinige of geene nieuwe incidenten plaats hebben. Uit zekere bron verneem ik dat de generaal *Carrelet*, een schrander en bekwaam man, de hem opgedragene nieuwe betrekking niet dan met zekere aarzeling op zich genomen heeft. Men heeft ook gesproken van eene dagorder van den generaal *Changarnier*, waarin hij den verbannen generaal uitbundigen lof toezwaait. Het is mogelijk dat het denkbeeld van zulk eene dagorder in het eenigzins verhitte brein van eenige zijner adjudanten kan zijn opgekomen, maar de generaal *Changarnier* heeft aan verstandigen raad toegegeven en zal stilzwijgen ten minste wat den generaal *Neumayer* betreft.

De boodschap zal zijn lang, gemoedelijk en zachtzinnig.

Binnenlandsche Berigten.

Amsterdam, 4 *nov.* Gedurende de maand october zijn over den Rijn-spoorweg vervoerd 30801 personen, als: van Amsterdam 9766; Abcoude 1303; Loenen 1261; Niewersluis 473; Breukelen 1052; Maarssen 694; Utrecht 8631; Driebergen 1659; Maarsbergen 722; Veenendaal 511; Ede 780; Wolfhezen 152; Arnhem 4397. De opbrengst van reizigers is geweest *f* 40146; van goederen *f* 13260; te zamen *f* 53407; — en in tien maanden van dit jaar 1850 *f* 574,775.

's Gravenhage, 4 *nov.* Sedert 1846 heeft de heer dr. *J. R. van Manen*, op den huize Briellard bij Barneveld, zich er op toegelegd het verbouw der maïs op de zandgronden aldaar te bevorderen. Hoezeer voor alsnog daarin niet genoegzaam geslaagd, blijft hij daarmede echterijverig voortgaan; en na de goede uitkomst, doorhem, in weerwil van het voor dit gewas hoogst ongunstig voorjaar, later verkregen, heeft hij de volle overtuiging erlangd, dat het welslagen hier te lande grootendeels van de zorgen van den verbouwer afhangt, en dat de opbrengst de uitgave van werkloon rijkelijk vergoedt. Hij heeft van melkvee, enkel met maïsgroen gevoederd, goede boter bekomen.

Het schijnt niet ongepast hierop de algemeene aandacht te vestigen, ten einde men, ook elders, voortga met proefnemingen, die, bij de onzekerheid waarin men van tijd tot tijd nopens het welslagen van het aardappelgewas (ook voor veevoeder) verkeert, alle overweging verdienen. (*Staats-Courant.*)

† *'s Gravenhage*, 4 *nov.* Het berigt, 't welk onlangs een der dagbladen mededeelde, omtrent de bedoeling der Tweede Kamer om na den afloop van het onderzoek der begrootingswetten en eenige andere aanhangige onderwerpen, hare werkzaamheden te schorsen, schijnt eenigzins voorbarig te zijn geweest. Naar men verneemt, is dienaangaande niets bepaald, en is het integendeel de wensch der leden, niet voor de Kersfeesten huiswaarts te keeren, tenzij er geen werk meer voorhanden mogt zijn. Men rekent dat er nog ongeveer 14 dagen zullen verloopen, alvorens het verslag van het onderzoek der begrootingswetten in de afdeelingen gereed zal wezen. Dat onderzoek namelijk, moet met groote naauwgezetheid geschieden en tot velerlei bedenkingen aanleiding hebben gegeven. Het meeste bezwaar schijnt er te worden gemaakt tegen het hoofdstuk der justitie, uithoofde der met ernst verlangde nieuwe regterlijke organisatie. Wat daarvan zij, men hoopt dat de regering te-gemoet-komen zal aan den ijver der Kamer, en er alzoo in deze zitting veel, en wat daarbij thans meer dan ooit mag worden verwacht, veel goeds zal kunnen worden daargesteld.

Arnhem, 5 *nov.* Ofschoon van de zijde der Betuwe gisteren nagenoeg geen vee was aangebragt, bevonden er zich nogtans 666 stuks ter markt; — voor matige prijzen werd er veel verkocht.

— Heden is door de politie een valsch 25-cent-stuk, muntslag van 1848, aan den heer officier van justitie opgezonden; hetzelve was loodkleurig.

STATEN-GENERAAL.
TWEEDE KAMER.

Zitting van maandag, 4 *november.*

In deze zitting is ingekomen eene koninklijke boodschap, ten geleide van een ontwerp van wet, strekkende tot het verleenen van de naturalisatie aan den heer *A. Cosman*, te Amsterdam. — Verzending aan de afdeelingen.

Onderscheiden ingekomen stukken worden aan de commissie voor de verzoekschriften verzonden; zij zijn: van de Provinciale Staten van Groningen, mededeeling doende van een aan den Koning ingediend adres, waarbij wordt aangedrongen op stipte uitvoering van art. 191 der grondwet; van de Provinciale Staten van Friesland, evenzeer mededeeling doende van een aan den Koning ingediend adres, tot het daarstellen eener algemeene politie-wet, tot wering der longziekte van het vee; van de kamer van koophandel en fabrieken te Oldenzaal, tot geheele omwerking der postwet.

De commissie van rapporteurs heeft verslag gedaan: 1. op het ontwerp van wet, nopens de heffing der grondbelasting in het hertogdom Limburg; en 2. tot vaststelling van het registratie-regt voor de brieven van naturalisatie. — Wordt besloten die verslagen te doen drukken en ronddeelen, zullende de dag der beraadslagingen over die ontwerpen nader worden bepaald..

Daarop heeft de heer *van Dam van Isselt* de gevraagde ophelderingen, nopens de oprigting van scholen, aan den minister van Binnenlandsche Zaken gegeven, die door dien minister en door de heeren *Mackay* en *Groen van Prinsterer* zijn beantwoord en wederlegd, waarmede de beraadslagingen over dat onderwerp zijn geëindigd.

Hierna is overgegaan tot de verkiezing van vijf kandidaten tot aanvulling der opengevallene betrekking van raadsheer in den Hoogen Raad der Nederlanden.

Tot eersten kandidaat is bij tweede stemming verkozen de heer *J. A. Mutsaers* met 42 stemmen.

Tot tweeden kandidaat verkreeg bij vierde stemming de heer mr. *Schmolck* 37 en mr. *van Hasselt* 24 stemmen.

Zoodat mr. *Schmolck*, raadsheer in het prov. hof in Zuid-Holland, tot tweeden kandidaat wordt geproclameerd.

Morgen te twee ure zal de Kamer met het opmaken dezer lijst, namelijk ter verkiezing van den derden kandidaat, voortgaan.

PROVINCIALE STATEN VAN GELDERLAND.

Zitting van maandag, 4 *nov.*

Afwezig de heeren *Nahuijs*. *Boland*, *Staring*, *Ditzhuijzen*, *Ketjen*, *Dijckmeester*, *van Lijnden van Hemmen*, *Schouten*, *Taats*, *de Man*, *Kolff*, *Thooft*, *Versteegh*, *Hoffman*, *van Hove*, *van den Broek* en . . . . . .

In het geheel zijn er 41 leden tegenwoordig.

De notulen worden gelezen en goedgekeurd.

De heer *Staring* heeft kennis gegeven wegens huiselijke zaken, de vergadering niet te kunnen bijwonen.

Aan de vergadering wordt kennis gegeven dat de ontbrekende bewijsstukken van den heer *ten Bokkel Huinink* zijn overgelegd.

Worden gesteld in handen der commissie van welke de heer *Dutry van Haeften* rapporteur was.

De heer *Dutry* doet opmerken, dat van gezegde commissie alleen de heer *Zadelhoff* en hij tegenwoordig zijn.

De heer *van der Brugghen* wordt aangewezen ter aanvulling der commissie.

De vergadering wordt eene korte poos geschorst.

De heer *Dutry* rapporteert dat de commissie de

door den heer *ten Bokkel Huinink* overgelegde stukken [illegible]orlijke orde heeft bevonden en concludeert tot toelating van gemeld lid.

De *Voorzitter* verzoekt dat, ingevolge eene aanmerking bij eene vorige vergadering gemaakt, de commissie de overgelegde stukken met name zal aanduiden.

De heer *Dutry* voldoet aan deze uitnoodiging.

De *Voorzitter* stelt voor het lid toe te laten en de vergadering vereenigt zich hiermede.

Het toegelaten lid is niet tegenwoordig.

De *Voorzitter* geeft aan de vergadering kennis, dat is ingekomen een nader adres van den heer *Wolterbeek* over het stuk der jagt. Volgens art. 31 der Provinciale Wet, is dit stuk gesteld in handen derzelfde commissie als het voorgaande.

Voor notificatie aangenomen.

De heer *van Daalen* heeft voorgesteld om het oude gebed, waarin alleen veranderd is het woord »landschap" in »provincie" te doen voorlezen, ook bij den aanvang van elke *buitengewone* vergadering.

De *Voorzitter* zegt dat de commissie in wier handen het voorstel van den heer *Putman Cramer* is gesteld, niet met haar rapport gereed is en stelt dus voor dit over te brengen tot de volgende herfstvergadering.

De *Voorzitter* geeft kennis dat Gedeputeerde Staten, uit aanmerking van de te verwachten *instructie*, een voorloopig Ontwerp-Reglement van Orde hebben opgemaakt.

Ter griffie, opdat de leden hiervan kennis nemen en zoo noodig daaruit aanleiding kunnen vinden tot aanmerking of voorstel.

De commissie voor de polderzaken verklaart, bij monde van den heer *van Nispen*, dat zij, ten gevolge van onderscheidene moeijelijkheden en de noodzakelijkheid om nadere inlichtingen in te winnen, met haar verslag niet gereed is.

De *Voorzitter* is van oordeel dat er derhalve eene nieuwe commissie moet benoemd worden.

De heer *Swaving* verklaart dat de commissie gehoopt had heden rapport te kunnen uitbrengen ten opzigte van het adres *Wolterbeek* over de jagt. Één lid is echter afwezig en de commissie maakt dus zwarigheid rapport uit te brengen.

De heer *Haverkamp* brengt, namens de commissie verslag uit over het ontwerp van gemeente-wet. In het rapport is opgenomen zoowel het gevoelen der minderheid als dat der meerderheid, alsmede een bijgevoegd adres aan den Koning. Nog is bijgevoegd eene nota van den heer *Backer*.

De *Voorzitter* stelt voor ook deze zaak over te brengen tot de herfstvergadering.

Het verslag is gedrukt en zal heden aan de leden worden rondgedeeld.

Aan de orde is de discussie over veranderingen in de vergaderzaal.

De heer *van der Brugghen* vraagt het woord en verlangt krachtens art. 163 der Provinciale Wet (vergelijk art. 20 van het Reglement van Orde) eene interpellatie te rigten aan Gedeputeerde Staten en wel over de Doorwerthsche quaestie, naar aanleiding der bestaande gemeente-wet en van een deswege dezer dagen in het licht verschenen boekje.

De heer *van der Brugghen* treedt hierop in eene nadere ontwikkeling om de bevoegdheid tot interpelleren te bewijzen uit art. 152 jto 163 der Prov. Wet.

De *Voorzitter* verklaart dat genoemd boekje aan de Staten is opgedragen; dat hij niet sterk met die zaak is ingenomen en verzoekt dat het boekje ter griffie gedeponeerd worde.

De heer *van der Brugghen* verklaart het boekje ter griffie te zullen deponeren.

De *Voorzitter* stelt voor de aangekondigde interpellatie te verdagen tot de herfst-vergadering.

De heer *Haverkamp* is van oordeel, dat niet elke brochure aanleiding moet kunnen geven tot interpellatie.

De heer *van Daalen* geeft kennis, dat van de in de brochure behandelde klagte nog geen kennis aan de Staten is gegeven. Hij wenscht geen deel te hebben aan de opdragt.

De heer *van der Brugghen* is van oordeel, dat de vergadering kennis moet nemen niet van de brochure maar van de zaak, b. v. of daar inderdaad een burgemeester is zonder raad.

De heer *Haverkamp* zegt dat hij de bevoegdheid tot interpellatie, door den heer *van der Brugghen* ingeroepen, niet betwist; maar protesteert tegen het nederleggen van het boekje ter griffie, daar men dan alle pamphletten wel ter griffie zou kunnen deponeren.

De heer *J. Backer* is het met het boekje niet eens en gelooft dat het afkomstig is van den heer *van Brakell*, vroeger lid der Staten. Hij beweert dat er wel degelijk een gemeenteraad bestaat.

De heer *Schiff* merkt aan dat de vraag alleen deze is, of de Staten verlof willen geven tot het doen der interpellatie. Er is hier geenerlei uitstel tot een volgende vergadering noodig. Het verlof kan verleend worden en Gedeputeerde Staten kunnen dan altijd nog hun antwoord uitstellen.

De heer *van Daalen* verzoekt dat in rondvraag worde gebragt of de Staten de opdragt van gemeld boekje willen aannemen.

De heer *van der Brugghen* dringt zijn gevoelen nogmaals aan.

De *Voorzitter* stelt thans als motie van orde voor, dat de heer *van der Brugghen* een schriftelijk voorstel zal doen dat in de herfstvergadering in behandeling zal komen. De heer *van der Brugghen* trekt dienvolgens zijn voorstel in.

Thans is in behandeling de verandering in de vergaderzaal.

De heer *Haverkamp* vraagt inlichting op welken grond men er toe gekomen is, in het rapport te gewagen van snelschrijvers.

De heer *Dam* antwoordt, dat in het plan een plaats voor de snelschrijvers voorkomt; dit heeft aan de commissie aanleiding gegeven en ook in haar verslag van te spreken.

De heer *Haverkamp* vraagt thans of op de begrooting ook zal gebragt worden een post voor snelschrijvers. Hij rekent die instelling wel nuttig, daar de publiekmaking der zittingen thans zeer onvolledig is, maar rekent het van wege de onkosten, beter de notulen van den griffier te doen opnemen.

De *Voorzitter* stelt voor in plaats van *snelschrijvers*, te stellen *dagbladschrijvers*.

De heer *Op ten Noort* is het geheel en al met het rapport eens, behalve wat het daarstellen eener koffijkamer betreft; deze bepaling is niet noodig en hij rekent het nuttig die te doen wegvallen.

De heer *Dam* verklaart dat deze bepaling op verzoek van vele leden is ingevoegd; men meende dit te eerder te kunnen doen, daar ook hetzelfde bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal plaats vindt.

De heer *Op ten Noort* vindt deze verklaring niet voldoende, want hij is van oordeel, dat diezelfde bepaling ook bij de Tweede Kamer onnoodig en verkeerd is, omdat het gevolg is dat soms, wanneer al de leden heengaan, de spreker alleen blijft met het publiek.

De *Voorzitter* doet opmerken dat aan Gedeputeerde Staten niet is opgedragen zulk een vertrek te doen daarstellen, maar alleen een onderzoek te bewerkstelligen.

De heer *Op ten Noort* verklaart dat hij ingeval men tot het daarstellen van een dergelijk vertrek wilde overgaan, een amendement zou wenschen voor te stellen.

De heer *Roosegaarde* verklaart dat hij voor zich eene koffijkamer niet noodig vindt, maar dat bij vele en langdurige werkzaamheden van elf tot vier ure, voorafgegaan en gevolgd door commissiën, zulk eene plaats van verversching niet geheel onnoodig is. Hij meent tevens dat, indien er in de Tweede Kamer iemand spreekt, die belangstelling wekt, de leden wel degelijk tegenwoordig blijven.

Bij stemming wordt het amendement van den heer *Op ten Noort* met 26 tegen 15 stemmen en vervolgens het voorstel der commissie zonder stemming *aangenomen*.

Thans is aan de orde de discussie over de Hambrug.

De heer *de Meester* verklaart tegen het rapport der commissie te zullen stemmen. Er is reeds onderscheidene malen getracht tot eene schikking te komen; het geldt hier eene quaestie over het onderhoud; tot nog toe hebben deze pogingen geen gunstig gevolg gehad. Men stelt thans voor de zaak te schikken voor het geld der provincie, maar het is eene zaak waarmede de provincie niets te maken heeft en waarvoor zij dus ook geen geld behoort uit te geven.

De heer *Brants* merkt op dat alleen voor het geval dat er eene schikking tot stand komt, de Staten des noods eenige ondersteuning zouden verleenen, waarvoor het geld zou gevonden worden uit de ƒ2000 voor wegen, op de begrooting van 1850 uitgetrokken. Er is wel uitzigt op eene schikking, daarom wilde de commissie de zaak aan Gededuteerde Staten verzenden.

De heer *de Meester* merkt aan dat gezegde ƒ2000 niet voor dergelijke werken bestemd zijn; zij zijn bestemd voor die wegen, voor welke geen uitstel kan gedoogd worden. Deze brug maakt eerst sedert 1846 deel van den weg uit; er is dus zulk een groote haast niet bij.

De heer *de Kruijff* merkt aan, dat sedert 1846 eene noodbrug is gelegd welke nu is wegeruimd.

De heer *Op ten Noort* beschouwt deze zaak als niet te zijn van algemeen belang.

De heer *van Daalen* is van oordeel dat dit eene zaak is die geheel en al ten laste der gemeente moet en behoort te komen; hij is dus tegen het verleenen van tegemoetkoming. Aan die brug is reeds zeer veel te koste gelegd.

De heer *Haverkamp* vereenigt zich met het gevoelen van den heer *de Meester*; het zou een gevaarlijk antecedent zijn, indien de provincie de verpligting op zich laadde bij alle dergelijke gelegenheden tusschen beiden te treden.

De heer *Brants* merkt op dat het begrip van *algemeen belang* zeer betrekkelijk is; hier zijn de belangen van twee groote dorpen betrokken; de kosten zijn ± ƒ150.

Bij stemming wordt het rapport *verworpen* met 35 tegen 6 stemmen.

De heer *van Nispen* doet nu een voorstel in den geest van het eerste gedeelte van het rapport, dat zonder hoofdelijke stemming aangenomen wordt.

Wordt besloten het rapport der commissie voor de instructie voor Gedeputeerde Staten uit te stellen en voor het ontwerpen van een Reglement van Orde eene nieuwe commissie te benoemen.

Wordt besloten aan Gedeputeerde Staten het resumeren der notulen op te dragen, waarna de Voorzitter de vergadering met eene aanspraak sluit.

Verslag van de Gedeputeerde Staten der Provincie Gelderland, overgegeven aan de Provinciale Staten van dat gewest, in hunne vergadering van den 24sten september 1850.

(Arnhem, G. J. THIEME.)

(*Vervolg van no. 237.*)

§ 19. *Handel, scheepvaart en fabrieken.*

De volgende staat van het getal, de soort en de vlaggen der vaartuigen, welke, onder betaling van de scheepvaartregten aan de Rijnvaartkantoren, gedurende het jaar 1849, langs Lobith zijn opgevaren, toont het vermeerderd handelsverkeer aan.

Vlaggen op passagiers-stoombooten: Nederland 230, Pruisen 165, Hessen 0, Nassau 0, Baden 0, Beijeren 0, Frankfort 1: geheel 396; verschil met 1848 + [illegible]. Op goederen-stoombooten: Nederland 17, Pruisen 0, Hessen 0, Nassau 0, Baden 0, Beijeren 0, Frankfort 0; geheel 17; verschil met 1848 + 2. Op stoomslepers: Nederland 17, Pruisen 89, Hessen 30, Nassau 0, Baden 38, Beijeren 27, Frankfort 28; geheel 229; verschil met 1848 + 50. Op houten schepen: Nederland 612, Pruisen 631, Hessen 39, Nassau 7, Baden 43, Beijeren 8, Frankfort 0; geheel 1342; verschil met 1848 + 209. Op ijzeren schepen: Nederland 7, Pruisen 217, Hessen 46, Nassau 0, Baden 4, Beijeren 38, Frankfort 79; geheel 391; verschil met 1848 + 72. Op Rijn- en zeeschepen: Nederland 0, Pruisen 2, Hessen 0, Nassau 0, Baden 0, Beijeren 0, Frankfort 0; geheel 2; verschil met 1848 + 1. Algemeen geheel: Nederland 883, Pruisen 1104. Hessen 115, Nassau 9, Baden 85, Beijeren 73, Frankfort 108; geheel 2377; verschil met 1848 + 338. Geheel verschil met 1848: Nederland + 56, Pruisen + 160, Hessen + 46, Nassau + 2, Baden + 12, Beijeren + 27, Frankfort + 35.

Het geheel der opgevoerde goederen, aan de belasting der scheepvaartregten onderworpen, bedroeg 3,051,246 centenaren, zijnde 95,598 centenaren meer, dan in 1848.

In het jaar 1849 zijn te Nijmegen gelost 751 schepen, metende 29096 tonnen, en hebben er geladen 534 schepen, metende 12321 tonnen. Te Tiel was het getal en bedrag der tonnen van de geloste schepen 219 en 8125, en van de geladene 360 en 9439.

Volgens eene opgave, door den bakenmeester aan den burgemeester van Dreumel gedaan, zijn daar van den 25sten februari, toen de scheepvaart weder geopend werd, tot den 7den september des vorigen jaars, wanneer de bakenmeester verhinderd werd de aanteekeningen te vervolgen, stroom-afwaarts voorbij gevaren 220 geladene schepen.

Voorbij Arnhem zijn geladen gevaren den.

Stroom op		*Stroom af*	*Metende ieder*	
8	schepen	404	30	tonnen
55	»	221	60	»
48	»	111	90	»
30	»	79	120	»
4	»	19	150	»
42	»	14	180	»
5	»	4	210	»
		9	240	»
2	»	12	270	»
102	»	97	300	»

benevens 44 houtvlotten.

Aan die stad hebben gelost 292 en geladen 113 schepen.

Te Wageningen lostten en namen lading in 327 schepen, te zamen groot 11541 tonnen, en 7 schepen, zamen groot 16275 centenaars.

Te Culenborg kwamen aan 149 geladene schepen metende 4947 tonnen, en vertrokken er geladen 445, metende 12468 tonnen.

Langs Zutphen zijn opgevaren 1108 en afgevaren 1252 schepen, en aan de stads kaden hebben er aangelegd 746. Er kwamen daar 10 houtvlotten aan, metende, volgens opgaven der kapiteins, 98350 kub. voeten. Er dreven voorbij 15 vlotten, volgens die opgaven bestemd naar Zwolle, van 132,850, [illegible] naar Groningen van 36,000 en 1 naar Deventer van 3,600 kub. voeten. Gelost zijn er 669 schepen, te zamen groot 32795, en geladen 396, groot 19746 tonnen. Het getal der eerste was 64 schepen en 3677 tonnen grooter, dan in 1848, der andere daartegen 40 schepen en1357 tonnen minder. Ruim 80 vaartuigen zijn de Linge op, en ruim 140 die rivier geladen afgevaren.

Door Borculo voeren 581 vaartuigen, metende te zamen 4484 tonnen, geladen den Berkel op- en af, terwijl 74 houtvlotten stroom-af gevoerd werden.

In de haven van het griftkanaal te Apeldoorn losten 320 en namen lading in 40 schepen.

Te Nijkerk losten 290 schepen, te zamen groot 12.168 tonnen; geladen vertrokken er 219, metende 5651 tonnen. Te Elburg kwamen 301 en vertrokken 95 geladen schepen.

In de bovenstaande opgaven zijn de beurt-, veer- en marktschepen niet begrepen. Omtrent dezen verwijzen wij naar blz. 70 hiervoor

De scheepvaart ondervindt op vele plaatsen, door ondiepten in de rivieren, veel hinder en oponthoud. De lijnpaden laten te wenschen overig. Het gemis aan eene goede haven aan de Waal doet zich, voornamelijk des winters, herhaaldelijk gevoelen. Zeer wenschelijk is het dus, dat de vernieuwde pogingen, welke men aanwendt, om te Nijmegen eene nood-of

wijkhaven daar te stellen, met eene goede uitkomst bekroond mogen worden.

Geholpen door eene toelage van het rijk, heeft het bestuur van Harderwijk de haven zoodanig doen veranderen, dat, bij eenen goeden stand van het water, de daar te huis behoorende schepen binnen kunnen loopen. Het meerder uitdiepen en vooral het verlengen in zee blijven echter altijd zeer gewenscht.

In het algemeen kan gezegd worden, dat handel en scheepvaart in 1849 vooruitgingen en toenamen.

Dit geldt ook van de fabrieken. De steen- en pannenbakkerijen, overal door de Provincie verspreid, hadden doorgaand voldoend, sommigen zelfs overvloedig werk. Vele steenen werden er van de Waal, tot het daarstellen van nieuwe werken aan de Embderhaven, naar buiten's lands gevoerd. Slechts te Elburg, Harderwijk en Nijkerk werden tigchelsteenen uit andere provinciën aangebragt.

Onder de fabrieken op de Veluwe komt aan die, welke papier vervaardigen, den eersten rang toe, en aan het hoofd dient men wel te plaatsen, die van machinaal papier van den heer *L. van Gerrevink* te Wapenvelde, onder Heerde, en waarvan wij op blz. 124 van ons laatste verslag melding hebben gemaak. In uitgebreidheid overtreft die fabriek alle andere van de Veluwe en waarschijnlijk van het geheele land. In deugdelijkheid kan het papier, dat in alle soorten vervaardigd wordt, de vergelijking met andere, zoo in- als uitlandsche, goed doorstaan. Onze verslagen over 1848 en 1849 werden gedrukt op zoogenaamd drukpost van de heeren gebr. *Pannekoek* te Heelsum, onder Rencum; voor dit is gebezigd gewoon drukpapier uit de fabriek van den heer *Gerrevink*.

In de fabriek van den heer *Berends* te Apeldoorn word geen ander papier, dan uit stroo vervaardigd. Het dient om goederen in te pakken, is sterk en goedkoop.

De fabrikanten, wier fondsen het toelaten, en die doordrongen zijn van de waarheid, dat men in het fabriekwezen met den tijd moet mede gaan, brengen vele verbeteringen in hunne papiermolens aan. De groote van de heeren *Dijkhuizen* en *Pannekoek*, onder Apeldoorn, worden geheel afgebroken en naar een nieuw stelsel weder opgebouwd.

Dit alles toont vooruitgang aan. Uit Apeldoorn alleen zijn 6696 riemen papier naar Oost-Indiën verzonden.

Uit den kopermolen van den heer *Krepel* te Voorst, te groot voor de tegenwoordige behoefte, zijn te Apeldoorn, bestemd naar Amsterdam en Rotterdam, geladen 140135 ℔ bewerkt koper.

In den kopermolen te Vaassen, waar veel in geel koper gewerkt wordt, zijn verwerkt 60000 ℔ geplet koper en 9000 ℔ hamerwerk; in dien te Epe 52832 ℔ geplet en 3256 geslagen werk. Er zijn in den laatsten 19000 staven getrokken.

De koperpletterij te Apeldoorn heeft goed doorgewerkt. De machinerie is weder verbeterd.

De worstmakerijen op de Veluwe zijn in eenen zeer bloeijenden staat. De fabrieken van diemet, calicots en katoenen bonten te Aalten, zijn op dezelfde hoogte gebleven.

De Nieuwe stoomspinnerij van den heer *Driessen*, geplaatst in een gebouw ter lengte van 41 en ter breedte van 10.50 ellen, is in werking gekomen.

De calicotsweverijen te Borculo, Neede en Winterswijk zijn met meerdere bedrijvigheid werkzaam geweest.

Te Neede zijn, voor zooveel men heeft kunnen nagaan, in 1848 21149 stukken vervaardigd, waarvoor aan arbeidsloon ƒ10254.80 is uitbetaald; — in 1849 is dat getal geklommen tot 29681, waarvan het arbeidsloon bedroeg ƒ18038.56. Onder deze zijn begrepen over 1848 128, en over 1849 1114 stukken ruw calicot, voor inlandsch gebruik vervaardigd.

Hetgeen wij over het welgelukken dezer proeve op blz. 126 van ons vorig verslag zeiden, werd dus geheel bevestigd. Het pellen en linnen fabrikaat is te Neede toegenomen, doch niet in gelijke mate, als van calicot. Aan arbeidsloon werd in 1849 betaald ƒ5564. De damast-fabriek van de firma *D. Bonkink en Zoon* werkte met niet minder goed gevolg, dan vroeger. Naar wij vernomen bestaat er voornemen om deze zaak op ruimere schaal voort te zetten. De ijzerfabriek te Keppel verzond in het vorige jaar ongeveer 600000 ℔ gegoten ijzerwerk, bestaande in potten, platen, kagchels, roosters, gewigten, ploeggereedschappen, gazpijpen, retorten, pletrollen, raderen, scheepsbehoeften enz.

In de ijzerfabriek te Ulft schijnt minder gewerkt te zijn, dan in 1848. Zij blijft echter in eenen bloeijenden staat. De Pruisische regering heeft aan de ingezetenen van ons rijk verboden op haar grondgebied oer te graven en uit te voeren, niettegenstaande zulks aan de onderdanen van Pruisen, ten opzigte van ons land, geheel vrijstaat. Hieruit kan in de toekomst een onherstelbaar nadeel voor deze fabriek geboren worden.

De belangrijke glasblazerij te Vuren bleef in volle werking, en haar fabrikaat had veel aftrek.

Omtrent de overige fabrieken en trafieken vallen geene wetenswaardige bijzonderheden te vermelden.

Wij mogen eene opmerking niet achterwege laten. Er zijn in Gelderland fabrieken, welke aan de behoeften der ingezetenen van dat gewest kunnen voldoen. Tigchelsteenen, pannen, bier, leder en stijfsel worden weinig of niet van elders ingevoerd. Dit is echter niet het geval met azijn, raapolie, zeep en zout. De Geldersche fabrikanten, welke deze algemeen nuttige en noodwendige zaken vervaardigen, schijnen het minder goed, dan anderen te doen, de fabrieken de noodige uitgebreidheid te missen, of niet genoegzaam in getal te zijn.

Leder en stijfsel werden, in niet onaanzienlijke hoeveelheden, uit en weinig ingevoerd.

Onder de nieuwe fabrieken, welke opgerigt zullen worden, vermelden wij met veel genoegen, die van uit steenkolen bereid pijpgaz te Nijmegen. Na met vele moeiten de bezwaren overwonnen te hebben, welke het daarstellen eener openbare verlichting met gaz binnen eene vesting in den weg staan, heeft het bestuur der stad besloten op die wijze de pleinen en straten te verlichten. Aanvankelijk zullen er branden 114 lichten van de grootste soort, of zoogenaamde vleermuizenvleugels, en 88 kleinere, onder den naam van waaijers of driespruitlichten bekend.

Een ingezeten van Tiel heeft concessie gevraagd, om aldaar eene fabriek van steenkolengaz daar te stellen. Het doel schijnt te wezen, om het gaz slechts aan bijzondere personen te leveren. Het lijdt echter geenen twijfel, of het bestuur der stad, dat zooveel tot daarstelling van nuttige inrigtingen en verbeteringen doet, zal, bij het tot stand komen der fabriek, de openbare verlichting ook weldra door gaz doen plaats vinden. (*Vervolg hierna.*)

Mengelwerk.

Portugal. — De hertog van Palmella.

De dood des hertogs van PALMELLA riep onlangs van het staatstooneel eenen der weinige nog overgebleven staatsmannen wier namen duurzaam verknocht zijn met het werk van het Weener congres en de geschiedenis van de eerste helft der 19de eeuw. De gebeurtenissen van iederen voorbijgaanden dag doen ons meer en meer ontwaren dat de belangrijke uitkomsten die tegen het midden dezer eeuw zamenliepen, Europa's politisch vaartuig geworpen hebben op stormachtige en onbekende wateren; desniettemin zien wij, met gemengde gevoelens van historische belangstelling en persoonlijke waardeering terug op de eerste stappen dergenen, die eene hoofdrol speelden in de groote kamp van Europa tegen de Fransche overheersching, die eenen vrede van 35 jaren bezegelden, en die, wat sommigen hunner betreft, beproefden de weldaden van dat tijdvak te vermeerderen door vrijzinniger instellingen en eene verlichte politiek. Onder deze mannen bekleedde de hertog van PALMELLA eene eervolle plaats, en terwijl, in eenige gevallen, de leden van het congres van Weenen hunnen invloed en hun gewigt meer te danken hadden aan de Staten welke zij vertegenwoordigden dan aan eigen verdienste, zoo had de Portugesche gezant de bijzondere eer van aan een der kleinste koningrijken eenen nadruk te geven, niet zoo zeer voortvloeijende uit deszelfs magt of omvang, als uit de bekwaamheid en oordeel 't welk deszelfs afgevaardigde ontwikkelde in de dienst zijns lands en bij de regeling der zaken van Europa. De Prins DE TALLEYRAND merkte meermalen aan, dat in den grooten internationalen raad van 1815 de graaf van PALMELLA (dit was alstoen zijn titel) een ruim en invloedrijk deel had genomen in de discussie der belangrijkste vraagstukken, en dat hij zulks verschuldigd was aan het bevallige zijner manieren, aan de scherpzinnigheid zijner opmerkingen en aan zijne voortdurende bijbrenging van gezonde staatkundige beginsels. In Engeland herinnerde men meermalen dat de hertog van PALMELLA zich in die beginsels versterkt had door eenen vroegtijdigen en veelvuldigen omgang met Britsche staatsmannen. Hij dacht dat Portugals onafhankelijkheid en welvaart behoorden te worden bevorderd, niet door zijn land dienstbaar te maken aan Britsche belangen, maar de aanneming en invoering der instellingen en vrijheden welke Engeland wenschte erkend te zien in alle landen welke het te hulp gekomen was. Voorbij was de tijd waarin het beginsel van handels-monopolie, bij het traktaat van Methuen gesteld, tot grondslag kon worden aangenomen; ook kon, in eenen tijd van vrede, Portugal niet bestemd blijven om Engeland eene maritieme en militaire positie van den eersten rang op te leveren. De Taag spiegelde niet meer voortdurend het dreigend aanzien eener magtige Britsche vloot af, en de liniën van Torres Vedras zagen zich niet meer bezet door een Britsch leger. Doch het was het geliefkoosd denkbeeld van eene school van staatsmannen van dien tijd, dat de dag gekomen was dat Engeland, na zoo veel tot het herstel der Europische vrijheid te hebben bijgedragen, nu ook de verbreiding zou bevorderen van dien regeringsvorm aan wien het zoo veel kracht en rijkdom had te danken. Uit overtuiging en staatkunde behoorde de hertog van PALMELLA tot die school van gematigde hervormers. Innig verkleefd als hij was aan Portugal en aan zijnen souverein JAN VI, die hem met rang en eer had overladen, dacht hij dat de herstelling van het huis van Braganza in zijn Europisch gebied, behoorde gepaard te gaan met de invoering dier constitutioneele vergadering, in welken hij zelf wèl geschikt was eene voorname plaats te bekleeden. Nu moge deze edele bedoeling de wenschen en de geschiktheid der Portugesche natie voor een zoo vrijzinnig bestuur zijn vooruit geloopen — nademaal eerlang eene volksbeweging tegen de constitutie uitbrak — zoo bleef echter na de worsteling die op den dood van Koning JAN, tusschen don PEDRO en don MIGUEL, als de twee vertegenwoordigers van constitutioneele en van onbeperkte regering — de hertog VAN PALMELLA getrouw aan de vrijzinnige zaak. Het was eene zeer gelukkige omstandigheid voor den Braziliaanschen Prins en voor de jeugdige erfgename zijner kroon, dat zij ondersteund werden door eenen staatsman, die in zoo hooge mate het vertrouwen van Engeland en de achting van Europa bezat, en het valt niet te betwijfelen of de gelukkige uitslag der revolutie, die donna MARIA DA GLORIA op den troon van Portugal bragt, was grootendeels toe te schrijven aan het oordeel, de vastberadenheid en de bedrijvigheid van PALMELLA. In de proclamatie van het constitutioneele charter, in de expeditie van Terceira, en in het viervoudig verbond, 't welk don MIGUEL uit het schiereiland bande, nam hij een krachtig aandeel; terwijl de gematigdheid zijner eigen politieke inzigten verhinderden, dat de oorlog een revolutionnair karakter aannam, en krachtig bijdroegen tot de erkenning der regten van de Koningin van Portugal door de overige Europesche mogendheden. Bij eene versch in het geheugen liggende gelegenheid, toen er burgeroorlog in Portugal uitbarstte, en de Junta van Oporto, in verstandhouding met de liberale partij, de verdrijving van den regerenden vorst en de omverwerping van den troon scheen te beoogen, liet PALMELLA zich niet verleiden tot wraakneming over de ondankbaarheid des hofs, door zich met deszelfs vijanden te vereenigen; hij wendde zijne pogingen aan om het geschil bij te leggen, en hij verklaarde zich ten gunste dier maatregelen van de bondgenooten der Koningin, welke den vrede des Koningrijks herstelden. Echter werden de vaderlandsliefde en de loyauteit des hertogs van PALMELLA slecht beloond en in de laatste jaren zijns levens ging de leiding des staatsbestuurs over in andere, naar het schijnt minder zuivere en minder bekwame handen. Het mislukken van het constitutioneele stelsel in onderscheidene landen waarin het beproefd werd, en vooral in die van Zuid-Europa, vloeide grootendeels voort uit den losbandigen, zedeloozen toestand der natiën, niet alleen onder de bestuurders des volks, maar onder het volk zelf. De hertog van PALMELLA was eene schitterende uitzondering hierop; want zijne hoedanigheden van integriteit en opregtheid verhieven hem boven het hof, 't welk hij gediend had, en het volk, 't welk hij had bestuurd. Doch terwijl wij gereedelijk dezen lof laten wedervaren aan de verdiensten van eenen staatsman, die een hooger standpunt van politiek bereikte, dan velen zijner tijdgenooten, zoo is het onze bedoeling niet eenen blaam te werpen op zijne mededingers.

De ministers van een vreemd land kunnen aanspraak maken om als de wettige vertegenwoordigers van hun volk te worden beschouwd, waarover het oordeel des vreemdelings zeer ligt voorbarig of onbillijk zou kunnen wezen.

Ingezonden Stukken.

Openbaarmaking van het verhandelde in de beide Kamers der Staten-Generaal, door middel der Stenographie.

Den 12den october jl. heeft de Tweede Kamer een drievoudig besluit genomen ten aanzien der stenographie, en o. a. bepaald, dat de daartoe benoemde commissie een definitief reglement voor die inrigting zou ontwerpen. Die commissie heeft aan de haar opgelegde taak reeds een begin van uitvoering gegeven. Met genoegen hebben wij vernomen uit de *Staats-Courant* van 26 october jl., en later uit het *Bijblad*, dat er den 8sten dezer weder een concours van stenographen zal plaats hebben. *Met genoegen*, zeggen wij, daar het ons voorkomt dat deze aangelegenheid op eene zeer ongeregelde wijze geregeld is, en wij nu iets beters mogen verwachten.

Vrij getrouw wonen wij de vergaderingen der beide Kamers bij en waren van tijd tot tijd, wat de stenographie betreft, in de gelegenheid dan eens achter de schermen te kijken. Hetgeen wij daarbij opmerkten willen wij den lezers der *Arnhemsche Courant* mededeelen, daar die courant, door het openstellen harer kolommen voor vroegere artikelen, de stenographie betreffende, getoond heeft, ook in deze zaak belang te stellen, en wij ons vleijen dat dit opstel daardoor ook onder de oogen der leden van de commissie voor die inrigting komen zal.

Of een concours in deze zaak den juisten maatstaf kan opleveren voor de geschiktheid der aan te stellen stenographen, betwijfelen wij. 't Schijnt althans te blijken, dat niet de bekwaamsten der mededingers gekozen zijn; wij beweren echter niet, dat niet zij aangesteld zijn, die het vlugst schrijven, maar er behoort veel meer toe om een goed stenograaph te kunnen zijn, dan technische vaardigheid, die zeker ligter verkregen wordt dan »eene wetenschappelijke opvoeding, kennis van de zaken die er behandeld worden, en de geschiktheid om eenigzins ingewikkelde argumenten te kunnen volgen." (*Zie Memorie van Beantwoording op het verslag der Tweede Kamer omtrent het wetsontwerp.*) De commissie zal waarschijnlijk gedurende den tijd, dat de stenographen werkzaam waren, van de gegrondheid dezer stelling overtuigd zijn geworden, en dit concours slechts uitgeschreven hebben om aan hare, op on-

derscheidene tijden gedane toezeggingen te voldoen, en om tevens de verhouding der stenographen tot elkander te regelen. Allen moeten bekwaam zijn, en afdeelingen of klassen, waarvan de eene hooger traktement ontvangt dan de andere, kunnen bij deze inrigting wel niet worden daargesteld; maar toch komt het ons hoogst wenschelijk voor, dat er voldaan worde aan de voorschriften, uitgedrukt in de drie eerste artikelen der instructie voor de stenograhen, zooals die voorloopig door de beide vorige Kamers is vastgesteld, en waarbij bepaald wordt, dat er een eerste en een tweede stenograaph zullen worden aangesteld. Orde, toch, en regelmaat zijn bij elke inrigting vereischten, en het zal dus ook hier noodig zijn, dat één belast worde met de leiding der werkzaamheden en wat hem verder opgedragen moet worden. Niet alleen uit dit oogpunt beschouwd, is de aanstelling van een eersten en tweeden stenograaph wenschelijk en noodzakelijk zelfs, maar buitendien schijnt het doelmatig, dat er één persoon zij, tot wien de commissie en de leden der beide Kamers zich rigten kunnen, wanneer zij iets hebben mede te deelen of te vragen, en door wiens tusschenkomst de stenographen zelven hunne belangen kunnen doen vertegenwoordigen.

De bovenstaande opmerkingen zijn ons onwillekeurig uit de pen gevloeid; wij wenschten eigenlijk de commissie op een ander punt opmerkzaam te maken, hetwelk tevens voor het publiek van meer belang is. Nu het echter geschreven is, blijve het geschreven.

Het eenig doel der invoering van de stenographie bij onze vertegenwoordiging is, het publiek ten allerspoedigste bekend te maken met hetgeen er in de Kamers gesproken wordt en voorvalt. Vroeger geschiedde zulks veelal *minder naauwkeurig* en *hoogst beknopt* door de particuliere dagbladen; naauwkeurig en minder beknopt, maar daarentegen *veel te laat* door het *Bijblad van de Staats-Courant.* Het ontworpen en voorloopig vastgestelde reglement voor de openbaarmaking van het verhandelde in de beide Kamers der Staten-Generaal, behelst over het algemeen goede en doelmatige bepalingen, maar daaraan is door de commissie nimmer de hand gehouden, terwijl wij tevens meenen te mogen verzekeren, dat de vertraging in de uitgave van het *Bijblad* nimmer de schuld is geweest der stenographen; althans sedert de laatste vijf of zes maanden, dat is, sedert den tijd, waarop zij door meerdere oefening, gemakkelijker hun werk verrigtten, en waren zij steeds gereed op het uur, bij het reglement voorgeschreven. Maar de redevoeringen werden door de leden niet spoedig genoeg terug gezonden; men wachtte .... en wachtte, in plaats van art. 12 van het reglement in toepassing te brengen en het door de stenographen opgeteekende te doen drukken. Wel werd er altijd beloofd: »deze redevoering zal later worden medegedeeld;" wel geschiedde dat ook met sommige, maar zij hadden dan veel van hare belangrijkheid voor het publiek verloren en niettegenstaande er reeds ruim twee maanden verloopen zijn, sedert de zitting van 1849/50 gesloten werd, mist men nog steeds de belangrijke redevoeringen van den minister van Binnenlandsche Zaken, uitgesproken bij gelegenheid der beraadslagingen in de Tweede Kamer over de kies- en provinciale wet. Daarover is door het publiek in de dagbladen, en door de leden der Eerste Kamer toen daar die wetten behandeld werden, geklaagd en zeer teregt geklaagd.

In weerwil daarvan schijnt het in het plan der commissie niet te liggen, dergelijke klagten in het vervolg te voorkomen. In de zitting van den 30sten october jl., althans, deed zij, bij monde van den heer GEVERS, het voorstel, dat, wanneer de redenaars het uitgewerkte verslag van het door hen gesprokene niet op den bepaalden tijd ontvingen, zij het twaalf uren ter inzage zouden mogen houden, terwijl die tijd, wordt dat verslag op het voorgeschreven uur bezorgd, op drie uren zou vastgesteld blijven. Met dat voorstel der commissie vereenigde zich de vergadering. — Die toezending aan de redenaars van het uitgewerkte verslag van het gesprokene, al wierd ook aan al de andere bepalingen van het reglement vastgehouden, is, onzes inziens, juist het grootste gebrek daarvan. Zijn de stenographen voor hunne taak berekend, en wij hebben reden om dit van de meesten der voorloopig aangestelden en van een paar elèves te mogen verzekeren, dan komt het ons voor, dat de sprekers niet de gelegenheid moeten hebben, om het door de stenographen opgeteekende zóó te veranderen, als meermalen geschiedt, zoo gelijk reeds eene enkele maal in de *Arnhemsche Courant* is aangetoond. Er wordt bijgeschreven, wat men wenschte gezegd, er wordt uitgeschrapt wat men wenschte gezwegen te hebben, zoodat men bij het lezen van het *Bijblad* soms in verzoeking komt te twijfelen of men vroeger wel juist gehoord heeft, dan of men nu wel goed leest. Hierdoor gebeurt het ook meermalen, dat de repliek volstrekt niet slaat op dat, waarop het als antwoord moest dienen. Men zal ons moeten toestemmen, dat het publiek groot gevaar loopt zoodoende dezen of genen vertegenwoordiger onverdiend te miskennen, en dat het doel der stenographie geheel wordt verijdeld.

Wij zouden weinig dank verwerven, zoo wij slechts de gebreken, welke deze inrigting aankleven, vermelden, en niet tevens de middelen tot hun herstel aan de hand gaven. — Zie hier wat ons daartoe doelmatig zou voorkomen.

Eenvoudige navolging van hetgeen in andere landen ten dezen opzigte bestaat. De stenographen zijn volgens hunne instructie, verpligt met hun werk gereed te zijn des avonds te 7 ure, zoo het eene ochtend-zitting, en des voormiddags te 9 ure van den volgenden dag, zoo het eene avondzitting betreft. Welnu, in het groote gebouw der Tweede Kamer zijn hoogst waarschijnlijk wel een paar vertrekken disponibel, waar de, door de stenographen uitgewerkte redevoeringen ter inzage der sprekers kunnen gelegd worden, en men bepale daartoe, wanneer het eene ochtendzitting betreft, den tijd van 8 tot 10 ure 's avonds, en van 10 tot 12 ure 's voormiddags van den volgenden dag, wanneer het eene avondzitting geldt. Die tijd is niet te kort, want men houde wel in het oog, dat die inzage niet strekken moet om gelegenheid te geven tot het omwerken eener redevoering, of om voor het gesprokene iets anders in de plaats te stellen, maar alleen om zich te overtuigen dat het gesprokene geschreven is, en dat door den stenograaph niet het een of ander misverstaan is; verder moeten de veranderingen, welke het geschrevene soms kon behoeven, zich niet mogen uitstrekken. Op die wijze, en, naar het ons voorkomt, op die wijze *alleen* is het mogelijk dat het *Bijblad* geregeld uitkome, en dat hij, die belang stelt in hetgeen in de Kamers gesproken wordt, volledig en spoedig daarmede bekend worde; dan zal hij niet telkens stuiten op het: *»deze redevoering zal later worden medegedeeld"*, en na verloop van twee of drie maanden niet nog behoeven te roepen: *»Zuster ANNA, zuster ANNA, ziet gij nog niets komen?"*

Liedertafel: Euterpe.

Vergadering met dames, op Woensdag den 6den november des avonds te 7 ure.

C. R. MARX,
Voorzitter.

Marktprijzen.

ZUTPHEN, 31 october.
Oude *Tarwe* als voren, van *f* 8.50 tot 9.00; Nieuwe meerendeels niet behoorlijk droog zijnde, moest lager worden afgegeven, van *f* 7.50 tot 8.25. — Rogge Boekweit met levendige vraag, weder hooger. Rogge van *f* 5.60 tot 6.10. — *Boekweit* van *f* 5.75 tot 6.40. Andere artikelen niet ter markt. — *Boter*: *f* 12.75 tot 13.00 het ½ vat. — *Aardappelen* gelden ruim 1300 mud, tegen *f* 1.75 a 2.10.

Waterhoogte te Arnhem.

5 Nov. 1 El 6 Palm 4 Duim; gew. 0 D. gev. 1

De prijs dezer courant is f 5 in de drie maanden. Afzonderlijke nommers 10 cents. Advertentiën van één tot vijf regels f 1.0 en voor elken regel daarboven 20 centen, behalve 35 centen zegelregt voor elke plaatsing.

Te Arnhem, bij G. J. THIEME, Boekdrukker.